

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-520-4-27>

**CONTENT ANALYSIS OF THE CONCEPT
OF «INTERCULTURAL COMMUNICATION»:
BASED ON THE MATERIALS OF MODERN
UKRAINIAN-LANGUAGE RESEARCH**

**КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «МІЖКУЛЬТУРНА
КОМУНІКАЦІЯ»: НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ
УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Filiuk L. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Social Sciences
Odesa National Medical University
Odesa, Ukraine*

Філюк Л. М.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри суспільних наук
Одеський національний медичний
університет
м. Одеса, Україна*

Поняття міжкультурної комунікації, безумовно, є одним із найбільш актуальних у сучасному полікультурному світі, і стосується цей процес абсолютно всіх сфер взаємодії людських спільнот. Разом із тим, велика представленість у науковому та науково-популярному дискурсі не гарантує одностайного тлумачення терміна, і саме це спостерігається із розумінням поняття і сутності міжкультурної комунікації. Таким чином, доцільним видається проведення контент-аналізу для з'ясування принципових компонентів міжкультурної комунікації як важливого цивілізаційного феномена.

Для здійснення контент-аналізу було дібрано 100 визначень поняття «міжкультурна комунікація», представлених у наукових публікаціях, зокрема у статтях, монографіях, дисертаціях та словниках. Проведене дослідження дозволило виокремити 10 компонентів, що відображують різні аспекти сутності аналізованого поняття, а саме лінгвістичний, паралінгвістичний, культурологічний, етнічний, конфліктологічний, адаптивний, соціальний, індивідуальний, аксіологічний та інтегративний компоненти.

Лінгвістичний компонент базується на таких параметрах: 1) наявність специфічних ментально-лінгвальних комплексів; 2) вербальне спілкування; 3) використання мовного коду; 4) мова як зв'язна ланка тощо.

Паралінгвістичний компонент включає наступні характеристики: 1) невербальне спілкування; 2) позамовні фактори; 3) паралінгвістична комунікація тощо.

Культурологічний компонент передбачає такі аспекти: 1) спілкування носіїв різних культур; 2) лінгвокультурні спільноти; 3) міжкультурна компетентність; 4) мовно-культурні спільноти; 5) соціокультурні зміни тощо.

Етнічний компонент ґрунтується на наступних параметрах: 1) національні спільноти; 2) міжетнічна компетентність; 3) національні культури; 4) етнокультурна компетентність; 5) національні лінгвокультурні спільноти тощо.

Конфліктологічний компонент передбачає такі характеристики: 1) уникнення міжетнічних конфліктів; 2) уникнення міжкультурних конфліктів; 3) міжкультурні бар'єри спілкування; 4) комунікативні невдачі; 5) культурний шок тощо.

Адаптивний компонент базується на таких параметрах: 1) встановлення комфортних умов спілкування; 2) усвідомлення розбіжностей у процесі спілкування; 3) виявлення та корекція міжкультурних проблем; 4) усвідомлення взаємної «культурної чужинності»; 5) здатність до сприйняття іншокультурних елементів тощо.

Соціальний компонент включає наступні характеристики: 1) процес взаємодії між людьми; 2) налагодження успішної комунікації; 3) стратегії спілкування; 4) комунікація різних соціальних груп; 5) процес на мікро-, мезо- та макросоціальному рівні тощо.

Індивідуальний компонент ґрунтується на таких аспектах: 1) спілкування індивідуумів; 2) взаємодія, зумовлена індивідуальними потребами; 3) індивідуальні особливості тощо.

Аксіологічний компонент включає наступні параметри: 1) взаємодія, зумовлена цінностями; 2) ціннісно-нормативний регулятив культурної діяльності; 3) трансляція цінностей тощо.

Інтегративний компонент базується на таких характеристиках: 1) прагнення міжнаціональної згоди; 2) етнокультурна компетенція; 3) толерантність; 4) взаємовплив, синтез, додатковість, діалог; 5) сприяння інтеграції тощо.

Для демонстрації отриманих результатів було обрано 10 визначень поняття «міжкультурна комунікація», представлених у різних джерелах. Так, у дефініції В. І. Аксьонової містяться культурний, адаптивний, соціальний, аксіологічний та інтегративний компоненти [1, с. 152]. Визначення К. Ф. Бацевича включає лінгвістичний, паралінгвістичний, культурологічний, етнічний, конфліктологічний, адаптивний, соціальний, індивідуальний та інтегративний компоненти [2, с. 106]. Дефініція Н. В. Горбач включає лінгвістичний, паралінгвістичний, культурологічний, етнічний, соціальний та індивідуальний компоненти [3, с. 119]. Визначення А. Загнітка базується на лінгвістичному, культурологічному, соціальному та індивідуальному компонентах [4, с. 75]. Дефініція

В. Ч. Купчишиної включає лінгвістичний, паралінгвістичний, культурологічний та індивідуальний компоненти [5, с. 126]. У визначенні О. В. Максимович присутні лінгвістичний, культурологічний, етнічний, соціальний та аксіологічний компоненти [6, с. 88]. У дефініції В. М. Манакіна наявні лінгвістичний, паралінгвістичний, культурологічний, етнічний, конфліктологічний, адаптивний, соціальний та інтегративний компоненти [7, с. 9]. Визначення К. Л. Мілютіної ґрунтується на культурологічному, конфліктологічному, адаптивному та соціальному компонентах [8, с. 4]. Дефініція О. В. Шебаніної базується на культурологічному, етнічному, адаптивному та соціальному компонентах [9, с. 10]. У визначенні Г. В. Щілінської присутні лінгвістичний, культурологічний, етнічний і соціальний компоненти [10, с. 197].

Результати опрацювання компонентного складу 100 дібраних визначень показали, що лінгвістичний компонент міститься у 73% дефініцій, паралінгвістичний – у 44%, культурологічний – у 100%, етнічний – у 65%, конфліктологічний – у 32%, адаптивний – у 56%, соціальний – у 92%, індивідуальний – у 41%, аксіологічний – у 22%, інтегративний – у 35%. Таким чином, найбільшу вагу для розуміння поняття і сутності міжкультурної комунікації мають культурологічний, соціальний, лінгвістичний, етнічний та адаптивний компоненти.

Вищезазначене дозволяє дійти таких висновків: 1) фундаментальним для міжкультурної комунікації є її культурологічний характер, натомість соціальний компонент, при всій його значущості, дещо поступається представленістю; 2) міжкультурна комунікація співвідноситься перш за все з категорією соціального, а не індивідуального, тобто розглядається в аспекті взаємодії спільнот, а не окремих індивідів; 3) пріоритет віддається мовним, а не позамовним засобам комунікації; 4) адаптивність як пристосування до ситуації міжкультурної взаємодії виявляється більш значущою, ніж можливість інтеграції, тобто усвідомленого злиття норм і правил міжетнічного спілкування; 5) міжкультурна комунікація фігурує не як самоцінність, а як засіб досягнення прагматичної мети.

Література:

1. Аксьонова В. І. Міжкультурна комунікація в умовах сучасного діалогу культур. *Соціальні технології: Актуальні проблеми теорії і практики*. 2011. Вип. 50. С. 143-154.
2. Бацевич К. Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 206 с.
3. Горбач Н. В. Міжкультурні комунікації. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 128 с.

4. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. 350 с.

5. Купчишина В. Ч. Етнопсихологія. Хмельницький : НАДПСУ, 2021. 136 с.

6. Максимович О. В. Міжкультурна комунікація як предмет міждисциплінарного теоретизування. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи.* 2017. Вип. 39. С. 85-89.

7. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 288 с.

8. Мілютіна К. Л., Максимов М. В. Психологія міжкультурної комунікації. Київ, 2014. 256 с.

9. Шебаніна О. В., Тищенко С. І., Клочан В. П. Міжкультурні комунікації. Миколаїв : МНАУ, 2021. 52 с.

10. Щілінська Г. В. Міжкультурна комунікація як особливий аспект вияву соціальної взаємодії та спосіб спілкування. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/4851>